

Keskkonnaministri määruse
„Keila-Niitvälja kaitsealuste taimeliikide püsielupaiga kaitse alla võtmine ja kaitse-
eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi ka *LKS*) § 10 lõike 2 alusel ja kooskõlas § 11 lõikega 1 on keskkonnaministril õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega moodustatakse olemasoleva Niitvälja eesti soojumika püsielupaiga (edaspidi ka *olemasolev Niitvälja püsielupaik*) põhjal Keila-Niitvälja kaitsealuste taimeliikide püsielupaik (edaspidi ka *Keila-Niitvälja püsielupaik*). Keila-Niitvälja püsielupaik asub Harju maakonnas Keila linnas ja Lääne-Harju vallas Niitvälja külas.

Olemasoleva Niitvälja püsielupaiga territoorium võeti esimest korda kaitse alla keskkonnaministri 1. märtsi 2006. a määrusega nr 17 „Eesti soojumika püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”. Eelnõukohase määrusega moodustatakse *LKS* § 13 lõike 1 alusel olemasoleva Niitvälja püsielupaiga põhjal Keila-Niitvälja püsielupaik, laiendatakse kaitse all olevat ala ning muudetakse kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Muudatuse on tinginud vajadus tagada olemasoleva Niitvälja püsielupaigaga vahetult piirnevate I ja II kaitsekategooria taimeliikide kasvukohtade kaitse. Need taimeliigid on I kaitsekategooriasse kuuluv harilik kobarpea (*Ligularia sibirica*) ning II kaitsekategooriasse kuuluvad kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), sile tondipea (*Dracocephalum ruyschiana*), lõhnav käoraamat (*Gymnadenia odoratissima*), kuninga-kuuskjalg (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), eesti soojumikas (*Saussurea alpina* subsp. *Esthonica*), püst-linalehik (*Thesium ebracteatum*) ja kõrge kannike (*Viola elatior*).

Keila-Niitvälja püsielupaik hõlmab osaliselt Natura 2000 võrgustikku kuuluva Niitvälja loodusala.

MTÜ Eesti Orhideekaitse Klubi 2014. aastal Keskkonnaministeeriumile esitatud kaitse alla võtmise ettepaneku alusel kanti keskkonnaregistri projekteeritavate alade kihile olemasoleva Niitvälja püsielupaiga kõrval asuv Niitvälja soo püsielupaik¹. Tuginedes liigieksperti Toomas Hirse 2015.² ja 2018.³ aastal koostatud ekspertiisidele, analüüsis Keskkonnaamet kavandatavate püsielupaikade piiride ja tzoneeringu otstarbekust ning esitas liikide kaitse ja võõrliikide ohjamise planeerimise komisjoni 4. juulil 2019. a otsuse⁴ alusel Keskkonnaministeeriumile uue, *LKS* § 8 kohase täiendatud kaitse alla võtmise ettepaneku ja väljatöötamiskavatsuse (edaspidi *VTK*) Keila-Niitvälja püsielupaiga kaitse alla võtmiseks⁵. Kavandatav püsielupaik oli 213 ha suurune ja planeeritud terves ulatuses sihtkaitsevööndisse.

¹ MTÜ Eesti Orhideekaitse Klubi. 2014. Niitvälja soo kaitstavate taimede leiukohtade püsielupaigana kaitse alla võtmise ettepanek. Kättesaadav Keskkonnaametis.

² T. Hirse. 2015. Niitvälja soo püsielupaiga moodustamise ettepaneku ekspertiis. Kättesaadav Keskkonnaametis.

³ T. Hirse. 2018. Valikuliste kaitsealuste taimeliikide inventuur Niitvälja soos ja eksperthinnangud Niitvälja eesti soojumika püsielupaiga, kavandatava Niitvälja soo lõhnava käoraamatu, eesti soojumika ja kuninga-kuuskjala püsielupaiga ning Niitvälja loodusala piiride ja kaitse-eesmärkide kohta. Kättesaadav Keskkonnaametis.

⁴ Liikide kaitse planeerimise ja võõrliikide ohjamise komisjoni 04.07.2019 koosoleku protokoll nr 7-3/19/12. Kättesaadav Keskkonnaametis.

⁵ 01.08.2019 registreeritud kiri nr 7-16/19/12578.

2019. aastal toimunud kaasamise tulemusena korrigeeris Keskkonnaamet VTK-d, vähendas Keila-Niitvälja püsielupaiga ulatust (uus pindala 206,2 ha, kaitstav ala suurenes võrreldes olemasoleva Niitvälja püsielupaigaga 181,2 ha) ning esitas selle 2. märtsil 2020. aastal⁶ Keskkonnaministariumile. Keskkonnaminister algatas 17. aprilli 2020. a käskkirjaga nr 1-2/20/184 menetluse Keila-Niitvälja kaitsealuste taimeliikide püsielupaiga kaitse alla võtmiseks ja kaitse-eeskirja kehtestamiseks.

Keskkonnaministri määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna liigikaitse büroo liigikaitse peaspetsialist Anni Kurisman (tel 5300 7063, e-post anni.kurisman@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna liigikaitse büroo juhataja Marju Erit (5649 6373, e-post marju.erit@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Reelika Metshein (tel 5697 7994, e-post reelika.metshein@keskkonnaamet.ee), advokaadibüroo EnvirLaw vandeadvokaat Mirjam Vili (tel 5273703, e-post: mirjam@envirlaw.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee) ja kaardid on kontrollinud Keskkonnaagentuuri eluslooduse osakonna peaspetsialist Kristin Pille (tel 673 7580, e-post kristin.pille@envir.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Keila-Niitvälja püsielupaiga kaitse alla võtmise eelduseks on eesmärgiks seatud I ja II kaitsekategooriasse kuuluvate taimeliikide ohustatus ja haruldus.

Keila-Niitvälja püsielupaigas kasvavaid kaitsealuseid taimeliike on ulatuslikult inventeeritud 2013. ja 2018. aastal (2018. aastal tehtud inventuuri ja ekspertiisi on edaspidi nimetatud *2018. aasta ekspertiis*). Inventuuride tulemustest nähtub, et Niitvälja soo on kõrge looduskaitsealuse väärtusega märgala, kus kasvab hulgaliselt haruldasi ja ohustatud taimeliike. Tabelis 1 on ülevaade liikidest, mille Eesti mastaabis esinduslikud kasvukohad asuvad 2018. aasta ekspertiisi põhjal Keila-Niitvälja püsielupaigas ja mis arvatakse seetõttu püsielupaiga kaitse-eesmärkideks.

Tabel 1. Ülevaade Keila-Niitvälja püsielupaiga kaitse-eesmärgiks olevatest taimeliikidest. Tärniga on märgitud liigid, mis on ühtlasi loodusdirektiivi⁷ II lisa liigid

Taimeliik	Kaitse-kategooria	Ümberteisendatud Eesti punase nimestiku kategooria ⁸	Esinduslikkus 2018. a inventuuri järgi
Harilik kobarpea*	I	ohualdis	Üks Eesti 15 osapopulatsioonist ja Harjumaa ainuke

⁶ Määruse „Keila-Niitvälja kaitsealuste taimeliikide püsielupaiga kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” menetluse algatamine. Keskkonnaministariumile saadetud kiri nr 7-4/20/3295. Kättesaadav Keskkonnaametis.

⁷ Nõukogu direktiiv nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta.

⁸ Keskkonnaagentuur. 2020. Eesti liikide piirkondlikud ohustatuse hinnangud. Eesti Looduse infosüsteem (www.eelis.ee; kasutatud 15.06.2020; edaspidi (*Keskkonnaagentuur, 2020*)).

Taimeliik	Kaitse-kategooria	Ümberteisendatud Eesti punase nimestiku kategooria ⁸	Esinduslikkus 2018. a inventuuri järgi
Kaunis kuldking*	II	ohulähedane	Harjumaa arvukaim ja Eesti 20 suurima osapopulatsiooni hulgas
Sile tondipea	II	ohualdis	Eesti viie suurima osapopulatsiooni hulgas
Lõhnav käoraamat	II	ohualdis	Mandri-Eesti suurim osapopulatsioon, Eesti kolme suurima hulgas
Kuninga-kuuskjalg	II	väljasuremisohus	Eesti suurim osapopulatsioon
Eesti soojumikas*	II	ohulähedane	Eesti suuruselt teine osapopulatsioon
Püst-linalehik*	II	ohualdis	Eesti viie suurima osapopulatsiooni hulgas
Kõrge kannike	II	ohualdis	Eesti viie suurima osapopulatsiooni hulgas

Harilik kobarpea on haruldane 25–110 cm kõrgune kollaste õitega mitmeaastane taim⁹. Liigil on ulatuslik levila, mis ulatub Kesk-Euroopast Kaug-Idani. Eestis on harilik kobarpea oma loodepiiril, Lätis on liik väga haruldane ja Leedus puudub (Keskkonnaagentuur, 2020). Eestis on 2020. aasta juuli seisuga keskkonnaregistris 37 hariliku kobarpea leiukohta, mis jagunevad ligikaudu 15 osapopulatsiooniks. Neist valdav osa asub Lääne- ja Ida-Virumaal ning Tartu- ja Viljandimaal.

Hariliku kobarpea kasvukoha sobivuse määravad liigi jaoks niiskus- ja valgustingimused. Taim eelistab niiskemaid kasvukohti, kasvades mitmesugustel soostunud niitudel, sageli põõsaste või puude varjus. Ta võib kasvada ka madalsoodes, sealhulgas allikasoo, ja liikuva põhjaveega aladel. Harilik kobarpea eelistab kasvada poolvarjus, ta talub ka täisvalgust, kuid ei suuda kasvada varjus. Hariliku kobarpea kaitsetegevuskava eelnõu järgi kasvukohti ohustab enim kuivendamine ja võsastumine. Olulisemad ohutegurid on ka hariliku kobarpea kasvukohtadele jäätmete ladestamine ja ehitustegevus.

Keila-Niitvälja püsielupaigas leiti harilik kobarpea esimest korda 2016. aasta suvel, kui Niitvälja soo kaguosas leiti kasvamas mõned taimed. 2018. aasta ekspertiisis on märgitud, et kuna liik on alal alles avastatud, siis vajab selle lokaalne levik edaspidi täpsustamist. Tegemist on I kaitsekategooria liigiga, kelle olemasolu ja kvaliteetne kasvukoht on püsielupaigas tuvastatud, seetõttu on harilik kobarpea püsielupaiga kaitse-eesmärkide hulka arvatud.

Kaunis kuldking on 32–57 cm kõrgune suure kollase sussitaolise huulega taim, mis on Euroopa Liidu ainuke kuldkinga perekonda kuuluv liik¹⁰. Kuldking on peamiselt boreaalne liik, mille levila ulatub Suurbritanniast Rebuni saareni Jaapani meres. Kaunis kuldking püsib oma

⁹ Tegevuskava hariliku kobarpea (*Ligularia sibirica* (L.) Cass.) kaitseks 2008–2017. 2007. Eelnõu. Kättesaadav Keskkonnaametis.

¹⁰ Kurbel ja Hirse. 2017. Eesti orhideede käsiraamat. Piltmääraja. Levik. Kirjeldused. Huvitavat. Kirjastus Käoraamat MTÜ, Tallinn. Edaspidi (*Hirse ja Kurbel, 2017*)

kasvupaigas väga kaua, aga uusi paiku asustab harva ja visalt. Võib oletada, et mõnisada aastat tagasi oli ta Eestis ja meie naaberaladel, ilmselt ka Kesk-Euroopas, võrdlemisi laialt levinud¹¹. Kaunist kuldkinga leidub kõigis maakondades. Sagedasem on ta lubjarikka mullaga piirkondades Saaremaast Virumaani ning väheste leiukohtadega ja madalama arvukusega liivakivil kujunenud muldadel (Kurbel ja Hirse, 2017). 2020. aasta juuli seisuga on kaunil kuldkingal keskkonnaregistris 1209 leiukohta ja sadu osapopulatsioone.

Kaunis kuldking on Eestis põhiliselt metsataim. Metsakasvukohatüüpidest on kuldkingale sobivad salu-, sürja-, sooviku- ja kõdusoometsad. Soodsad kasvukohad on ka puisniidud ja lookadastikud (Kurbel ja Hirse, 2017). Kohati võib kuldking kasvada ka soistel aladel, areaali põhjapiiril ongi ta eelkõige sootaim. Keerulise sigimisbioloogia ja aastatepikkuse algarengu tõttu on paljunemisikka jõudmisel liik jäänud püsima eelkõige inimtegevusest vähem häiritud vanemates metsades. Kuldking ei talu täisvarju ega täisvalgust ning niiskustingimuste muutusi. Kõige soodsamates kasvupaikades jõuab taimedeni veerand täisvalgusest¹². Liiki ohustavateks teguriteks on eelkõige kasvukohatingimuste halvenemine (võsastumine ja lageraie), aga ka korjamine ja väljakaevamine (Hirse ja Kurbel, 2017).

2018. aasta ekspertiisi järgi kasvab valdav osa Keila-Niitvälja püsielupaigas leitud kuldkingadest Niitvälja soo kaguosast kirdesse jäävates puistutes. 2018. aastal loendati seal ekspertiisi koostamise käigus 952 kauni kuldkinga võsu. 2019. aastal loendati samas piirkonnas kokku 1610 võsu¹³.

Väheneva arvukusega **sile tondipea** on 20–60 cm kõrgune siniste õitega taimeliik¹⁴, mille levila paikneb kontinentaalses Euraasias, ulatudes boreaalsest kliimavöötimest parasvöötmeni¹⁵. Eestis on sile tondipea levinud paiguti, rohkem leidub teda Loode-Eestis. Liik on meil oma üldlevila põhjapiiril (Keskkonnaagentuur, 2020). Keskkonnaregistrisse on 2020. aasta juuli seisuga kantud 108 sileda tondipea kasvukohta, mis jagunevad umbes 29 osapopulatsiooniks.

Sile tondipea kasvab meil kuivadel niitudel, nõlvadel, hõredates metsades ja metsaservadel ning loometsades valgusküllastes tingimustes. Liigi kasvukohti ohustab enim nende hävimine võsastumise, ehitustegevuse või metsamajanduse tagajärjel¹⁶.

Esimest korda loendati sileda tondipea isendeid Keila-Niitvälja püsielupaiga territooriumil 2006. aastal, kui leiti kokku ligikaudu 3000 isendit. 2011. aastal registreeriti 1000 isendit, 2017. aastal 1730 võsu ja 2018. aastal 785 võsu. T. Hirse on 2018. aasta ekspertiisis järeldanud, et sileda tondipea isendite arvukuse suur kõikumine on Keila-Niitvälja püsielupaigas liigile omane.

Lõhnav käöraamat on väheneva arvukusega 18–38 cm kõrgune roosakaspunaste õitega intensiivselt lõhnav orhideeliik, mis on ühtlasi Eesti kõige haruldasem käpaline. Liigi üldlevila piirdub Euroopaga, kus ta on kõikjal üsna harv ja esineb peamiselt vaid mäestikes. Eestis on

¹¹ T. Kull. 2006. Kukulinnu pätis ehk kaunis kuldking. Eesti Loodus 2006/6.

¹² Kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) kaitse tegevuskava. [WWW] https://www.envir.ee/sites/default/files/kuldking_tk_2015.pdf (01.07.2020).

¹³ I. Leidus 2019. aasta loendusandmed. Kättesaadav Keskkonnaametis.

¹⁴ eElurikkus. 2019. *Dracocephalum ruyschiana* L. [WWW] <https://elurikkus.ee/bie-hub/species/4439#overview> (01.07.2020).

¹⁵ P. Lazarević, M. Lazarević, Z. Krivošej, V. Stevanović. 2009. On the distribution of *Dracocephalum ruyschiana* (*Lamiaceae*) in the Balkan Peninsula. – Phytologia Balcanica, 15 (2), 175–179.

¹⁶ Vähetuntud elurikkus. 2016. *Dracocephalum ruyschiana* – sile tondipea. [WWW] http://eseis.ut.ee/efloora/Eesti-vte/species/Dracocephalum_ruyschiana.html (01.07.2020).

lõhnav käoraamat oma leviku kirdepiiril. Soomes, Lätis ja Venemaa kirdeosas liik puudub. Leedus on teada vaid üks esinemiskoht (Kurbel ja Hirse, 2017).

Eestis kasvab lõhnav käoraamat Saare-, Harju-, Rapla, Tartu- ja Lääne-Virumaal. Liigi kasvukohtadeks on allika- ja madalsood ja endised lubjakarjäärid. Peamised lõhnava käoraamatu kasvukohti ohustavad tegurid on kuivendamine ning sellest tingitud võsastumine ja metsastumine (Kurbel ja Hirse, 2020).

Keila-Niitvälja püsielupaigas loendati 2018. aastal toimunud inventuuri käigus kokku ligikaudu 1400 lõhnava käoraamatu isendit.

Kuninga-kuuskjalg on 30–100 cm kõrgune kollaste õitega taim¹⁷, mis on levinud Euraasia lähisarktilises ja parasvöötmes ning alpiinses vööndis. Tegemist on haruldase jääajast pärit reliktiga, mis on poolparasiit ja ammutab toitained teistelt taimedelt. Kuninga-kuuskjalg kasvab üle Eesti üksteisest eraldatud populatsioonides, enamik leiukohti on Lääne- ja Loode-Eestis¹⁸. Keskkonnaregistris on 2020. aasta juuli seisuga 125 kuninga-kuuskjala leiukohta, mis jagunevad umbes 70 osapopulatsiooni vahel.

Kuninga-kuuskjala kaitse tegevuskava järgi on liigile sobivad kasvukohad on aluselise või nõrgalt happelise reaktsiooniga liigirikkad madalsood ja avatud niisked rohumaad (puisniidud, luhaniidud, liinialused). Liigi Eesti asurkond on killustunud ja arvukus väheneb kiiresti. Kuninga-kuuskjalga ohustab sobivate kasvukohtade vähesus, veerežiimi muutustest tulenevad kasvukohtade võsastumine ja roostumine, väikestest populatsioonidest tulenevad ohutegurid, lähiristumissurutis, tolmeldajate puudus ja vahel ka maavarade (lubjakivi) kaevandamine, kui leiukoht asub aktiivse maardla territooriumil või selle naabruses.

2018. aasta ekspertiisi järgi loendasid Pärandkoosluste Kaitse Ühingu eksperdid Niitvälja soos 2014. aastal 40 kuninga-kuuskjala puhmikut. 2013. aastal ja 2015. aastal loendati õitsvaid võsusi vastavalt 192 ja 103. Aastal 2018 loendas Ivar Leidus 1752 võsu (sh 556 õitsvat). Ekspertiisi on märgitud, et õitsvate võsundite märkamine on lihtne, kuid vaid lehtiva taime leidmine rohustust eeldab head õnnestumist. Paraku pole erinevate loendusmetoodikate võrreldavuse saavutamiseks kindlat teendamise meetodit. Sellegi poolest võib eeldada, et Niitvälja soos on tegemist suurima lokaalpopulatsiooniga Eestis, sest keskkonnaregistris puuduvad muud leiukohad, kus oleks arvukus üle tuhande isendi (taime, puhmiku).

Eesti soojumikas on kahvatulillade õisikutega 10–85 cm kõrgune neoendeemne liik¹⁹. Teda on seni leitud vaid Eestist ja Põhja-Lätist, kus on teada kaks leiukohta Pope ja Tukumsi juures. Eestis leidub teda ainult mandriosas, rohkem Lääne-, Lääne-Pärnu-, Rapla-, Harju- ja Lääne-Virumaal. Keskkonnaregistris on 2020. aasta juuli seisuga 438 eesti soojumika leiukohta, mis jagunevad umbes 154 osapopulatsiooniks.

Eesti soojumikas on iseseisvaks alamliigiks arenenud ligikaudu 10 000–12 000 aasta jooksul. Arvatavasti jõudsid eellastaimed siia subarktilise kliimaperioodi lõpul või preboreaalil, kui taimkattes valitsesid tundra- ja metsatundrailmelised soised kooslused. Tõenäoliselt on

¹⁷ eElurikkus. 2019. *Pedicularis sceptrum-carolinum* L. [WWW] <https://elurikkus.ee/bie-hub/species/6138#overview> (02.07.2020).

¹⁸ Kuninga-kuuskjalg *Pedicularis sceptrum-carolinum* kaitse tegevuskava. 2014. [WWW] https://www.envir.ee/sites/default/files/kuninga_kuuskjala_tk_2014.pdf (02.07.2020).

¹⁹ T. Kukk. 2018. Eesti taimede kukeaabits. Kirjastus Varrak, Tallinn.

vahepealsed soojemad ajajärgud liigiteket kiirendanud, mistõttu külmade piirkondade liigist kujunes soojemat taluv uus alamliik²⁰.

Eesti soojumikale sobivad lubjarikkad soostunud niidud, madalsood ning soised hõredad metsad ja võsad, kus rohustus kasvab pruuni sepsikat, sinihelmikat, lubikat, raudtarna ja teisi lubjalembeseid niiskust armastavaid taimi (Kukk, 2002). Eesti soojumika peamine ohutegur on kasvukohaks olevate soode kuivendamine, millele enamasti järgneb tugev võsastumine, kui neid maid ei niideta või seal ei karjatata loomi²¹.

2018. aastal loendati ekspertiisi järgi Niitvälja soo kagusopis 1906 õitsvat eesti soojumika taime. Ülejäänud madalsoosal oli soojumikat mõnevõrra vähem. Kogu Niitvälja madalsoo eesti soojumika arvukuseks on eksperdi hinnangul vähemalt 7500 taime.

2015. aastal toimunud inventuuri käigus Keila-Niitvälja püsielupaigas eesti soojumikat ei leitud. 2018. aasta ekspertiisi kohaselt leiti samal aastal olemasolevas Niitvälja eesti soojumika püsielupaigas varem teadmata kasvukohas 12 eesti soojumika isendit. Umbes 20 aastat tagasi oli sealse soo eesti soojumika populatsioon hinnatud 1000-isendiliseks. Ekspertiisi hinnangul ei ole tegemist liigi kasvukoha hävimisega, sest olemasolevas püsielupaigas olev madalsoo on kohati isegi paremas seisus, kui MTÜ Eesti Orhideekaitse Klubi 2014. aasta ettepaneku alusel planeeritavas püsielupaigas. Kuid kuna lääne pool asuvas planeeritavas püsielupaigas asuvas soos on eesti soojumika populatsioon umbkaudu samas suurusjärgus nagu on märgitud 2001. aastal olemasolevas püsielupaigas, siis peab ekspert tõenäoliseks, et kunagi on liigi kasvukoht valesse asukohta märgitud.

Püst-linalehik on 10–20 cm kõrgune pisikeste vähe silmapaistvate kollakasroheliste kellukjate õite ja harunemata vartega poolparasitne püsik. Tegemist on pontosarmaatilise metsastepi liigiga, kelle üldlevila ulatub Kesk-Euroopast Siberini. Eestis kasvab püst-linalehik oma levila põhjapiiril. Teda leidub põhiliselt Harju- ja Raplamaal ning üksikutes kohtades Läänemaal²². Keskkonnaregistris on 2020. aasta juuli seisuga 158 püst-linalehiku leiukohta, mis jagunevad umbes 57 osapopulatsiooniks.

Püst-linalehiku kaitsetegevuskava eelnõu järgi on püst-linalehik kaltsifiilne taim, kelle kasvukohtadeks on kuivad ja parasniisked lubjarikkad madala rohustuga looniidud, loometsa valgusrikkad häilud ja servad, raiesmikud, aru- ja puisniidud. Liik eelistab valgusrikkaid või poolvarjulisi kasvukohti. Aru- ja puisniidul püsib linalehik ainult pideva hooldamise (niitmise) varal, kasutusest välja jäänud aladel kaob ta võsastumise (valgustingimuste halvenemise) tõttu. Sama oht on ka kinnikasvatatel loopealsetel. Niitmise lõppemine ja järgnev võsastumine on suur ohutegur. Liiki võivad ohustada ka maaparandustööd ja ehitustööde lähedusse jäämine. Keskkonnaregistris on 2020. aasta juuli seisuga 438 püst-linalehiku leiukohta, mis jagunevad umbes 154 osapopulatsiooniks.

2018. aasta ekspertiisi kohaselt on planeeritavas Keila-Niitvälja püsielupaigas leitud kokku umbes 1000 püst-linalehiku võsu. Kuna taim on raskesti leitav ja potentsiaalseid kasvukohti on planeeritavas püsielupaigas hulgaliselt, võib liigi arvukus olla suurem.

²⁰ T. Kukk. 2002. Poliitiliselt ebakindel eesti soojumikas. Eesti Loodus 11/2002. Edaspidi (Kukk, 2002)

²¹ K. Vilbaste (koostaja). 2004. Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. AS Kirjastus Ilo, Tallinn.

²² M. Leht. 2011. Püst-linalehiku (*Thesium ebracteatum* Hayne) kaitse tegevuskava 2012–2016 koostamine. Lepingulise töö aruanne. Kättesaadav Keskkonnaametis.

Kõrge kannike on 20–60 cm kõrgune helesiniste õitega haruldane mitmeaastane taim. Liigi levikuareaal ulatub Kesk-Euroopast Kesk-Aasia mäestikeni. Eestis on kõrge kannike oma leviku põhjapiiril ning teda leidub vaid Lääne-Eestis ja Lääne-Eesti saartel²³. Keskkonnaregistris on 2020. aasta juuli seisuga 39 kõrge kannikese leiukohta, mis jagunevad umbes 20 osapopulatsiooni vahel.

Liik kasvab lubjarikkal mullal niisketel (puis)niitudel ja segametsades, eeskätt metsaservades. Enim ohustab kõrge kannikese kasvukohti metsahooldustööd ja puisniitude kinnikasvamine²⁴.

2019. aastal loendati kõrge kannikese taimi Keila-Niitvälja püsielupaigas asuval puisniidul ja leiti kokku 177 isendit²⁵.

Valdava osa Keila-Niitvälja püsielupaiga loodusmaastikust hõlmab Niitvälja sookompleks, mille moodustavad madalsood ja nendevahelised sooniidud. See on ajalooliselt olnud terviklik avamaastik (sh suur madalsoo pind), mis on kuivenduse mõjul ja karjatamise/niitmise lakkamisel hakanud kinni kasvama. Suurim, Niitvälja-nimeline madalsoo asub püsielupaiga läänepoolsel lahustükil ja hõlmab peaaegu 90 ha. Oluliselt väiksemad Kulna Tire ja Kulna Aedevahe madalsoo (kokku umbes 6 ha) asuvad püsielupaiga idapoolsel lahustükil. Madalsoode seisund on Eestis inimtegevuse tagajärjel aina halvenev ja pindala vähenev. Viimase poole sajandi jooksul on madalsoode pindala vähenenud üle 90%²⁶.

Piirkonna sookooslusi inventeeriti põhjalikumalt 2010. aastal toimunud märgalade inventuuri käigus ja selle tulemusena leiti, et valdav osa sookooslustest vastab loodusdirektiivi elupaigatüübi liigirikkad madalsood (7230 – loodusdirektiivi kood) tunnustele. See on kooslusetüüp, mis hõlmab lisaks madalsoodele ka sooniitusid. Kokku vastab liigirikka madalsoo tunnustele ligi 80 ha Keila-Niitvälja püsielupaigas olevatest sookooslustest. Neist 49 ha on looduskaitselist väärtust hinnatud kõrgeks (B) ja ülejäänud 31 ha-l arvestatavaks (C).

Lisaks sookooslustele asuvad Keila-Niitvälja püsielupaigas ka mitmekesised ja liigirikkad puistud, millest suur osa on ajalooliselt olnud kasutusel heina- ja karjamaadena (kohati ka hõreda puistu struktuuriga puisniidud (6530* – tärn tähistab esmatähtsat elupaigatüüpi)), millest annavad tunnistust siiani säilinud kiviaiad. Tänapäeval on püsielupaigas asuvaid kunagisi puisniite uuesti taastama hakatud ning nüüdseks on neist hooldamisel juba üle 15 ha. Alale on iseloomulik ka vanemate laialehiste puistute olemasolu. Näiteks on püsielupaika jääva kunagise Surnumäe talu maadel 130–140-aastane tammik, mida piirab ümbritsevast maastikust vana kiviaed²⁷.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Keila-Niitvälja püsielupaiga kaitse alla võtmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taimeliikide kaitseks. Samas pole nende kõigi eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatav liik ja selle kasvukohtade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgiks seatud taimeliikide ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad püsielupaiga kaitse-eesmärgiks

²³ M. Moora, Ü. Jõgar. 2006. Competitive responses of rare *Viola eliator* and the common *Viola mirabilis*. – Plant Ecology, 184, 105–110.

²⁴ eElurikkus. 2019. *Viola elator* Fr. [WWW] <http://vana.elurikkus.ut.ee/kirjeldus.php?lang=est&id=8204> (02.07.2020).

²⁵ I. Leidus 2019. aasta loendusandmed. Kättesaadav Keskkonnaametis.

²⁶ Paal, J. ja Leibak, E. 2013. Eesti soode seisund ja kaitse.

²⁷ OÜ Sfäär Planeeringud. 2019. Keila linna rohestruktuuri analüüs. 3.3 loodusmaastikud. Kättesaadav Keskkonnaametis ja Keila linnavalitsuses.

olevate liikide omadega.

Keila-Niitvälja püsielupaik on peale kaitse-eesmärgiks olevate liikide kasvukohaks ka paljudele teistele kaitsealustele taimeliikidele. II kaitsekategooria taimeliikidest kasvavad seal veel turdlühikupar (*Brachythecium turgidum*), täpiline sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata* subsp. *Cruenta*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*) ja koldjas selaginell (*Selaginella selaginoides*). Seal on leitud ohtralt III kaitsekategooria käpaliste, nagu balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza Baltica*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), suur käöpõll (*Listera ovata*), hall käpp (*Orchis militaris*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*) ja rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), kasvukohti. Samuti leidub seal harilikku porssa (*Myrica gale*) ja põõsasmaranat (*Potentilla fruticosa*), mis kuuluvad ka III kaitsekategooriasse. Nende liikide puhul tuleb arvestada, et püsielupaiga valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Keila-Niitvälja püsielupaik kuulub osaliselt Niitvälja loodusala koosseisus (Niitvälja loodusala, EE0010137) üleeuroopalisel kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübi liigirikaste madalsoode (7230) ja II lisas nimetatud liigi Eesti soojumika (*Saussurea alpina* ssp. *esthonica*) elupaikade kaitse.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Harilik kobarpea kuulub Vabariigi Valitsuse 20. mai 2004. a määruse nr 195 „I ja II kaitsekategooriana kaitse alla võetavate liikide loetelu” § 1 lõike 2 punkti 12 kohaselt I kaitsekategooria taimeliikide hulka. Kaunis kuldking, sile tondipea, lõhnav käoraamat, kuninga-kuuskjalg, eesti soojumikas, püst-linalehik ja kõrge kannike kuuluvad sama määruse § 5 lõike 3 punktide 36, 40, 51, 80¹, 94¹, 104 ja 110 kohaselt II kaitsekategooria taimeliikide hulka. LKS § 46 lõike 1 kohaselt arvatakse I kaitsekategooriasse liigid, mis on Eestis haruldased, asuvad väga piiratud alal, vähestes elupaikades, isoleeritult või väga hajusate asurkondadena, ning liigid, mis on hävimisohus, mille arvukus on inimtegevuse mõjul vähenenud, elupaigad ja kasvukohad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eestis looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline. LKS § 46 lõike 2 kohaselt arvatakse II kaitsekategooriasse liigid, mis on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ning levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel, ning liigid, mis võivad olemasolevate keskkonnategurite toime jätkumise sattuda hävimisohtu.

LKS § 48 lõike 1 kohaselt tagatakse I kaitsekategooria liikide kõikide teadaolevate ja keskkonnaregistris registreeritud elupaikade või kasvukohtade kaitse kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega. LKS § 48 lõike 2 kohaselt tagatakse II kaitsekategooria liikide vähemalt 50 protsendi teadaolevate ja keskkonnaregistris registreeritud elupaikade või kasvukohtade kaitse kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega lähtuvalt alade esinduslikkusest.

Keila-Niitvälja püsielupaiga kaitse alla võtmise eesmärk on väljaspool kaitse- ja hoiualasid asuvate elupaikade kaitse alla võtmisega tagada püsielupaiga kaitse-eesmärgiks olevate liikide soodne seisund. Vastavalt LKS § 3 lõikele 2 loetakse liigi seisund soodsa, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik. Kuni pindalalise kaitstava loodusobjekti moodustamiseni on LKS § 55 lõike 7 alusel tagatud isendite kaitse (st keelatud taimede kahjustamine ja hävitamine), kuid see ei ole pikaajalise ja tulemusliku kaitse (liikide soodsa seisundi) tagamiseks piisav.

Enne Keila-Niitvälja püsielupaiga moodustamist asus hariliku kobarpea 15 osapopulatsioonist kümme (67%), sileda tondipea 29 osapopulatsioonist 17 (59%), lõhnava käoraamatu 32 osapopulatsioonist 27 (84%), kuninga-kuuskjala 70 osapopulatsioonist 47 (67%), eesti soojumika 154 osapopulatsioonist 89 (58%), püst-linalehiku 57 osapopulatsioonist 33 (58%) ja kõrge kannikese 20 osapopulatsioonist 12 (60%) kaitstaval või kaitse alla kavandatud (välja arvatud planeeritav Keila-Niitvälja püsielupaik) alal. Kauni kuldkinga sadadest osapopulatsioonidest (1209 leiukohast 821) jääb umbes 68% kaitstavale või kaitse alla kavandatud alale.

Keila-Niitvälja püsielupaiga moodustamisega lisandus kaitse alla iga kaitse-eesmärgiks oleva taimeliigi üks varem kaitseta osapopulatsioon. Ülejäänud kasvukohtade kaitse alla võtmise otstarbekus otsustatakse edaspidi eraldi menetluste käigus.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitstava loodusobjekti tüübiks on valitud püsielupaik. Ala peamine väärtus on kaitsealuste taimeliikide kasvukohad, kus tuleb määrusega sätestada piirangud sellises ulatuses ja kaitsekorruga, mis tagavad kaitse-eesmärgiks seatud taimeliikide ja nende kasvukohtade soodsa seisundi. Keskkonnaregistri kohaselt ei ole planeeritavates püsielupaikades muid loodusväärtusi, sh liike teistsuguste ökoloogiliste nõudlustega, sellises ulatuses, mis põhjendaks muu kaitstava ala tüübi (nt looduskaitseala) valikut. Püsielupaiga tüübi valiku korral on võimalik kohaldada optimaalse suurusega alal just kaitse-eesmärgiks seatavate liikide kaitseks vajalikke ja kohaseid piiranguid.

2.4. Püsielupaiga välis- ja võõndi piirid

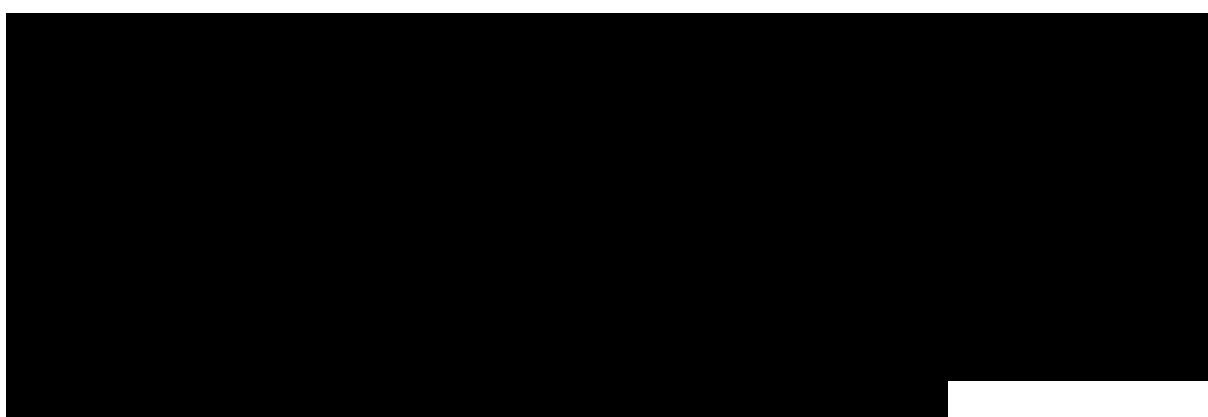
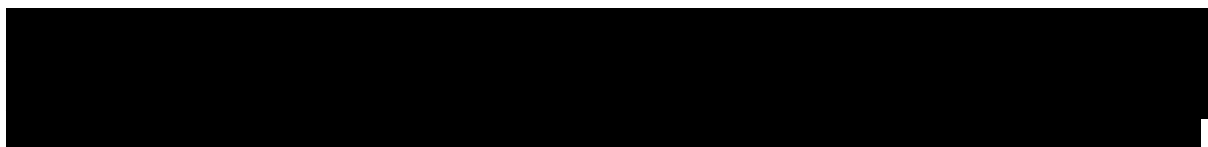
Keila-Niitvälja püsielupaiga kogupindala on 206,2 ha, selle idapoolne lahustükk on 19,8 ha ja läänepoolne 186,4 ha suurune. Püsielupaigast jääb 37 ha eramaale ja ülejäänud 169,2 ha riigimaale. Kogu püsielupaik jääb sihtkaitsevööndisse. Varem kaitse all olnud Niitvälja eesti soojumika püsielupaiga pindala oli 25 ha, mis oli samuti tzoneeritud kõik sihtkaitsevööndisse. Seega suureneb kaitstava ala pindala kokku 181,2 ha võrra. Kuna olemasoleva püsielupaiga ulatust vähendati ala võrra, kus ei ole registreeritud kaitstavate taimeliikide kasvukohti ning kuhu ei ulatu soola kaitseks vajalik puhver, jääb Niitvälja eesti soojumika püsielupaigast Keila-Niitvälja püsielupaika vaid 17,1 ha ning lisandub 189,1 ha seni kaitseta ala.

Keila-Niitvälja püsielupaiga piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et sinna oleks hõlmatud kaitset vajavad kaitsealuste taimeliikide kasvukohaks olevad kooslused ja nende säilimiseks

vajalik puhver. Puhver on vajalik alal asuvate madalsookoosluste optimaalse veerežiimi tagamiseks. Eestis pole teadaolevalt tehtud uuringuid, kus oleks hinnatud madalsoosse rajatud kraavituse mõju ulatust, mistõttu puuduvad otsesed juhised selles kooslusetüübis minimaalse vajaliku puhvri laiuse määramiseks. Oluliselt rohkem on Eestis uuritud maaparandussüsteemide rajamist, mis on loomu poolest vastupidine tegevus kuivendamisele. Madalsookoosluste kuivendamisel kultuurrohumaa jaoks on drenide normikohane vahekaugus olenevalt piirkonna iseärasustest 6,1–34 m ning kraavide vahekaugus vastavalt kuni kolm korda suurem²⁸. Sellest võib eeldada, et kui madalsoon, mis jääb kahe üksteisest ligikaudu 100 m (34 x 3 m) kaugusel oleva kraavi vahele, on võimalik kuivendada kultuurrohumaa sarnanevaks, siis suurema vahekaugusega kraavide vahele jääval alal on kuivenduse mõju juba nõrgem. Kuna kuivendava mõju ulatus 100 m saadakse kahe kraavi koosmõjul, võib ühe kraavi osaks selles lugeda tinglikult 50 m. Sellest lähtuvalt peaks optimaalne puhver madalsoon ümber olema selle veerežiimi säilimiseks vähemalt 50 m.

Püsielupaigas ei ole niisuguse puhvri jätmise igal pool võimalik. Lõunaküljel piirnevad püsielupaiga lahustükkidesse jäävad madalsoon vahetult raudteega, mistõttu piisava laiusega puhvri jätmise tähendaks ebamõistlikult suuremahulisi ümberkorraldusi. Samuti toimib raudteetamm vee äravoolu takistava vallina ja tõenäoliselt hoopis soodustab madalsoode veerežiimi püsimist. Mujal piirneb püsielupaik mitmel pool õuealade ja haritavate põllumaadega, seal tekitaks sookooslustele 50 m laiuse puhvri loomine ebaproportsionaalseid piiranguid maaomanikele.

Püsielupaiga piiritlemisel on samuti arvestatud, et ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (katastriüksuste piirid, kraavide kaldad, teed, rajad). Nende puudumisel on erandkorras piiritlemisel kasutatud geograafiliste koordinaatidega fikseeritud mõttelisi sirgjooni.



²⁸ Põllumajandusministri 17.02.2005 määrus nr 18 „Maaparandussüsteemi projekteerimismõisted“. Kättesaadav veebiaadressilt <https://www.riigiteataja.ee/akt/128052011005>.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]



2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud Keila-Niitvälja püsielupaigas leiduvaid hariliku kobarpea, kauni kuldkinga, sileda tondipea, lõhnava käoraamatu, kuninga-kuuskjala, eesti soojumika, püst-linalehiku ja kõrge kannikese kasvukohti ning püsielupaiga piiride, tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (ekspert Toomas Hirse MTÜ-st Käoraamat, 2015. ja 2018. a). Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab püsielupaigas leiduvate kaitse-eesmärgiks seatud taimeliikide kasvukohtade soodsa seisundi ning on proportsionaalne muude huvide suhtes.

Keila-Niitvälja kaitsealuste taimeliikide püsielupaiga moodustamiseks tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks keskkonnaministri 1. märtsi 2006. a määruse nr 17 „Eesti soojumika püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” § 2 lõike 1 punkt 1, millega võeti kaitse alla Niitvälja eesti soojumika püsielupaik.

Määrusega seatakse kitsendused Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi PS) §-st 31 tulenevale ettevõtlusvabadusele ja §-st 32 tulenevale omandiõigusele. Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitse seaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiollemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste (kaitsealuste

taimeliikide kasvukohtade) säilimine. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega kaitse-eesmärgiks seatud taimeliikide kasvukohad säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Metsamajandus- ja kaevandamisalase ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks need piirangud on vajalikud.

Püsielupaiga kaitse-eeskirjas ei ole reguleeritud sõidukiga sõitmist teedel, kuna püsielupaigas ei asu teid. Püsielupaik on valdavas ulatuses tallamisõrn soomaastik ja kaetud kaitsealuste taimeliikide kasvukohtadega, mida sõitmisega kahjustatakse. Seetõttu on sõidukiga ning maastikusõidukiga sõitmine püsielupaigas lubatud üksnes järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, püsielupaiga valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning püsielupaiga valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Püsielupaigas asuvatel radadel on lubatud sõita jalgrattaga. Kavandatavad liikumispiirangute leevendused on kooskõlas looduskaitseesadusega ja need ei sea ohtu püsielupaiga kaitse-eesmärkide saavutamist. Samuti ei ole kaitse-eeskirjas reguleeritud pilliroo ja adru varumist, kuna püsielupaigas ei leidu pilliroo ja adru varumiseks sobilikke alasid. Reguleeritud ei ole ka kalapüüki ja sõitmist veelal, sest püsielupaigas puuduvad veesõidukitega sõitmiseks ja kalastamiseks sobilikud veekogud.

2.5.2. Sihtkaitsevööndi kaitsekord

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Püsielupaigas kehtiv kaitsekord on kooskõlas looduskaitseesadusega, samas on määruses sätestatud mõningaid leevendavaid erisusi.

Inimestel on lubatud viibida, pidada jahti ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kõikjal püsielupaigas. Eeldatavasti ei viibi nende tegevuste puhul alal sellisel hulgal inimesi, et juhuslik tallamine kahjustaks püsielupaiga kaitse-eesmärgiks olevate taimeliikide kasvukohti, seega pole põhjendatud nende piiramine.

Püsielupaigas on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistatud ja püsielupaiga valitseja poolt tähistatud kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja püsielupaiga valitseja poolt tähistamata kohas on lubatud üksnes püsielupaiga valitseja nõusolekul. Praegu puuduvad püsielupaigas rahvaürituse korraldamiseks ettevalmistatud kohad, kuid huvi nende rajamise vastu on olemas. Inimeste püsielupaigas viibimist on piiratud vaid lähtuvalt suuremate inimgruppide ja ürituste võimalikust kahjulikust mõjust kaitsealuste taimeliikide kasvukohtadele ning pehmele ja tallamisõrnale soopinnasele. Piirang võimaldab vältida rahvakogunemisi, samas saab püsielupaiga valitseja nõusolekul korraldada loodushariduslikke rahvaüritusi ette valmistamata kohtades ja suuremale osalejaskonnale asukohas, kus pinnas seda ürituse korraldamise ajal võimaldab. Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste võimaldamiseks eeldusel, et need ei ohusta loodusväärtusi.

Püsielupaigas on telkimine lubatud püsielupaiga valitseja nõusolekul. Lõkke tegemine on lubatud püsielupaiga valitseja nõusolekul vaid kaitse-eeskirjaga lubatud töödel. Nii lõkke tegemine kui ka telkimine on suure kohapealse mõjuga ja on oluline, et püsielupaiga valitseja saaks tegevusi suunata kohtadesse, kus nende mõju kaitsealuste taimeliikide kasvukohtadele on minimaalne. Püsielupaiga valitseja saab lubada lõkke tegemist põhjendatud juhtudel kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, näiteks püsielupaiga kaitse-eesmärgiks olevate taimeliikide kasvukohtade või püsielupaigas paiknevate poollooduslike koosluste taastamisel või hooldamisel tekkivate raiejäätmete põletamiseks. Lõkke tegemiseks ei anta nõusolekut, kui see pole seotud kaitsealuste taimeliikide kasvukohtade või poollooduslike koosluste taastamis- või hooldustöödega.

Püsielupaigas on püsielupaiga valitseja nõusolekul lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. Maaparandussüsteem on maaparandusseaduse tähenduses maatulundusmaa viljelusväärtuse suurendamiseks ja keskkonnakaitseks vajalike ehitiste kogum, mis on kinnisasja oluline osa tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 54 lõike 1 tähenduses. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöid lubatakse juhul, kui nende hooldamine ei avalda negatiivset mõju püsielupaigas olevatele kaitsealuste taimeliikide kasvukohtadele ja see on vajalik, kui maaparandussüsteemi hooldamata jätmise tekitaks ulatuslikku kahju väljaspool püsielupaiga piiri asuvatele aladele. Püsielupaiga valitsejale selles küsimuses kaalutusõiguse andmise eesmärk on leida kompromiss maaparandussüsteemi toimimise ja loodusväärtuste kaitse vahel. Hooldustööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub, kas hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool püsielupaika asuvatele aladele (näiteks võib põhjustada üleujutusi või soostumist majandusmetsades või põllumajandusmaastikes). Kuivõrd kuivendamine on üks olulisemaid püsielupaiga kaitse-eesmärgiks olevate taimeliikide kasvukohti mõjutav tegur, on olemasolevate maaparandussüsteemide hooldamise lubamine vaid mõjuvalt põhjendatud erand.

Maaparandussüsteemide hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolekut, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine, välja arvatud siis, kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid ja prügi. Samuti ei ole püsielupaiga valitseja nõusolekut vaja rohttaimede niitmiseks. Tee servades paiknevad kraavid on tee lahutamatu osa ning seal tuleb tegevuste kavandamisel lähtuda olemasolevate ehitiste hooldustööde punktist. Samas on oluline, et ka nende tööde tegemisel arvestataks ala kaitse-eesmärki ega kahjustataks loodusväärtusi. Muid üksikkraave käsitatakse rajatistena ja nende hooldustööde lubamisel hinnatakse samuti võimalikku mõju kaitse-eesmärgiks seatud loodusväärtustele.

Püsielupaigas on püsielupaiga valitseja nõusolekul lubatud loodusliku veerežiimi taastamine. See on vajalik kuivendamisega rikutud madalsoode veerežiimi taastamiseks. Kraavide sulgemine on üks peamisi ja efektiivsemaid meetodeid madalsoo veerežiimi taastamiseks. Tulemuslikuks taastamistööks ja madalsoole iseloomuliku taimekoosluse kujunemise soodustamiseks on vajalik ka kuivenduse mõjul madalsoosse kasvanud puittaimestiku eemaldamine (kujundusraie). Seeläbi väheneb ka transpiratsioon (vee auramine taimedest) ja vett jääb madalsoosse rohkem pidama. Ka loodusliku veerežiimi taastamisel jälgitakse, et see ei mõjutaks püsielupaika ümbritsevate tulundusmaade veerežiimi ega muudaks neid liigniiskeks. Veerežiimi taastamiseks on vajalik ka maaomaniku nõusolek.

Püsielupaigas on püsielupaiga valitseja nõusolekul lubatud koosluste kujundamine vastavalt

kaitse-eesmärgile ja kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus, kusjuures metsakoosluse kujundamisel on püsielupaiga valitsejal õigus esitada nõudeid raieaja ja tehnoloogia, metsamaterjali kokku- ja väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse kohta. Tegevus võib olla vajalik, et võimaldada metsakoosluste kujundamist (nt puisniitude ja madalsoode taastamist) vastavalt alal elutsevate kaitsealuste liikide elupaiganõudlustele. Püsielupaiga valitseja võib lubada kujundusraiet, kui tegevus ei ohusta ala kaitse-eesmärgiks olevate taimeliikide kasvukohti. Kasvukohtade taastamiseks vajalikud kujundusraied planeeritakse kas vastavate kaitsealuste liikide kaitse tegevuskava või Keila-Niitvälja püsielupaiga kaitsekorralduskava alusel.

Püsielupaigas on püsielupaiga valitseja nõusolekul lubatud poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik tegevus. Eeskätt on vajalik püsielupaigas asuvate hiljuti taastatud puisniitude järjepidev niitmine. Võimaluse korral tuleb hooldatavat ala laiendada ja kunagisi puisniite taastada. Lisaks leidub piirkonnas sooniitusid ning seetõttu võib olla vajalik nende taastamine ja hooldamine (niitmine/karjatamine ja võsa tõrjumine). Hooldustööde käigus tuleb niidetud hein ning raiutud puud ja põõsad eemaldada soolalt kohe, hiljemalt kümne päeva jooksul pärast niitmist või raiumist. Niiduse ja raidmete õigel ajal eemaldamine on vajalik, et vältida kaitsealuste taimede mattumist nende alla.

Püsielupaiga kaitse-eesmärgiks seatud liikide elutingimuste parandamiseks vajalikud tööd peavad lähtuma liigieksperti soovitustest, vastava liigi kaitse tegevuskavas või ala kaitsekorralduskavas kavandatust.

Püsielupaigas on püsielupaiga valitseja nõusolekul lubatud olemasolevate rajatiste hooldustööd. Püsielupaika ei jää hooneid. Olemasolevateks rajatisteks on sihtkaitsevööndis tehnorajatised (näiteks elektriliinid vajavad rikete puhul hooldust) ja metsasihid. Teatud juhtudel võib osutada vajalikuks elektriliinide rekonstrueerimine, näiteks õhuliini asendamine õhu- või maakaabliga, mida käsitatakse samuti olemasoleva rajatise hooldustööna. Püsielupaiga valitseja nõusolek olemasolevate rajatiste hooldustöödeks võimaldab vajaduse korral seada tingimusi nii, et hooldustööd ei kahjustaks kaitsealuste taimeliikide kasvukohti.

2.5.2.2. Keelatud tegevused

Püsielupaigas on kooskõlas kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega keelatud majandustegevus, loodusvarade kasutamine ning uute ehitiste püstitamine, välja arvatud püsielupaiga valitseja nõusolekul tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta rajatise püstitamine püsielupaiga tarbeks või püsielupaigas paikneva kinnistu tarbeks.

Ehitustegevus on üldjuhul püsielupaigas keelatud, et vältida kaitsealuste taimeliikide kasvukohtade otsest kahjustamist ja hävimist või nende seisundi halvenemist ehitustegevusega kaasneva veerežiimi muutuste tõttu. Hoonete püstitamine koos nende juurde kuuluvate tehnovõrkude ja juurdepääsuteede rajamisega eeldaks kuivendussüsteemide rajamist, reljeefi ja pinnase ümberkujundustoid (näiteks pinnase tõstmist). Erandina võib püsielupaika rajada näiteks koosluse kujundamiseks ja hooldamiseks vajalikke rajatise (näiteks truubid, heinaküübid), paigaldada maakaablit vm rajatise, kui nende rajamine ei kahjusta kaitsealuste taimeliikide isendeid ega kasvukohta. Püsielupaiga tarbeks võib olla vaja rajada ka loodushariduslikke eesmärke täitvaid rajatise, näiteks infotahvleid või laudteid.

Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt

teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud püsielupaiga valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on püsielupaikades lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse majandustegevust, mis ei kahjusta püsielupaiga kaitse-eesmärki või seisundit.

2.5.2.3. Tegevuste kooskõlastamine püsielupaiga valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole vaja püsielupaiga valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1. Püsielupaiga valitseja nõusolekuta on püsielupaikades keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lisasöötta jahiulukeid, lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, seada projekteerimistingimusi ja anda ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatisi.

Püsielupaiga valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab püsielupaiga valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada püsielupaiga kaitse-eesmärkide saavutamist või püsielupaiga seisundit. Kui tegevust ei ole püsielupaiga valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud püsielupaiga valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta püsielupaiga kaitse-eesmärgi saavutamist või püsielupaiga seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitstavatel aladel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud püsielupaiga valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Keila-Niitvälja püsielupaiga kaitse alla võtmise ettepanek ja väljatöötamise kavatsus saadeti 15.–16. augustil 2019. aastal kõigile menetlusosalistele (maaomanikele ja kohalikele omavalitsustele) tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks, milleks anti aega 20. septembrini 2019. [redacted] maaüksuse omaniku palvel pikendati arvamuse esitamise tähtaega 2019. aasta 4. novembrini. Samuti toimus 3. septembril 2019. aastal avalikkusele suunatud teavitav kaasamiskoosolek. Väljatöötamise kavatsus sisaldas Keila-Niitvälja püsielupaiga kaitse alla võtmise põhjendust ja eesmärki, püsielupaiga piiritlemise ja tsoneerimise põhimõtteid, kaitseks kavandatavate piirangute kirjeldust ning kaitse alla võtmise ja kaitse korraldamisega seotud kulutuste hinnangut.

Lääne-Harju vallavalitsus toetas oma vastuskirjas püsielupaiga moodustamist. Samuti on Keila linnavalitsus kogu menetlusprotsessi vältel näidanud üles suurt huvi püsielupaiga moodustamise vastu ning on omal initsiatiivil toetanud ala koosluste hooldamist. Tabelis 2 on

kaasamise käigus esitatud huvigruppide ettepanekud ja vastuväited ning Keskkonnaameti seisukohad.

Tabel 2. Maaomanike jt huvigruppide ettepanekud ja vastuväited püsielupaiga VTK-le

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	Tulemus
Elering AS	Täpsustati Balticconnectorigaasitrassi täpset asukohta ja paluti see terves ulatuses püsielupaigast välja jätta.	Keskkonnaamet arvestas ettepanekuga ja korrigeeris püsielupaiga piiri.
Riigimetsa Majandamise Keskus	Tehti ettepanek käsitleda püsielupaiga menetlusprotsessi järgmistes etappides põhjalikumalt püsielupaiga moodustamisega seotud sotsiaal-majanduslikku mõju.	Keskkonnaamet arvestas ettepanekuga ja käsitles püsielupaiga moodustamisega seotud sotsiaal-majanduslikku mõju põhjalikumalt käesolevas seletuskirjas.
███ maaüksuse ███ omanik	Tehti ettepanek jätta ███ maaüksus püsielupaigast välja, lubada püsielupaigas olevate kraavide puhastamist ning suurendada ettevalmistatud kohas rahvaäritusel osalejate arvu 100-ni.	Keskkonnaamet arvestas ettepanekuga osaliselt. Vähendati püsielupaiga ulatust ███ maaüksusel. Püsielupaika jääb 0,2 ha ███ maaüksusest (ulatust vähendati 0,4 ha võrra). Püsielupaika jääva ala kirdeossa ulatub ala kaitseesmärgiks oleva kuninga-kuuskjala kasvukoht ja sellest umbes 15 meetrit läänes on niiske niidukoosluseserv, mis on kasvukohaks samuti püsielupaiga kaitseesmärgiks olevale eesti soojumikale. Põhjustati rahvaäritustel osalejate arvu suurendamisest keeldumist. Valdav osa püsielupaigast on liigniiske tallamisõrn loodusmaastik. Suure rahvahulgaga kontsentreeritud alal liikumine kahjustab liigniiskete koosluste pinnast ja kaitsealuste taimeliikide kasvukohti. On oluline, et püsielupaiga valitseja saab suunata rahvahulkasid sinna, kus inimeste liikumise mõju ala loodusväärtustele on minimaalne. Seetõttu on väljaspool ettevalmistatud kohti olenemata osalejate arvust rahvaärituste korraldamine lubatud vaid püsielupaiga valitseja nõusolekul. Kraavide puhastamisega seotud ettepanek jäeti samuti arvestamata. Selgitati, et püsielupaigas asuvad toimivad kuivenduskraavid mõjutavad püsielupaiga kaitseesmäärke negatiivselt, mistõttu on vajalik kraavide sulgemine ja loodusliku

		veerežiimi taastamine. Sealjuures rõhutati vajadust enne taastamistööd analüüsida mõjutatavat ala, et vältida püsielupaigaga piirnevate alade üleujutamist. Püsielupaiga valitseja saab vajadusel lubada olemasolevate kraavide hooldamist ja jälgida, et hooldustööd tehtaks minimaalses vajalikus mahus.
<p>███ maaüksuse ███ omanik</p>	<p>Tehti ettepanek jätta ███ maaüksus püsielupaigast välja ja sooviti põhjendust seniste piirangute ebapiisavuse ja infot maaüksusel toimunud inventuuride kohta.</p>	<p>Keskonnaamet arvestas ettepanekuga osaliselt. ███ kinnistult vähendati Keila-Niitvälja püsielupaiga ulatust, nii et püsielupaika jääb 5,9 ha (ulatust vähendati 6,7 ha). Püsielupaika jäetud osal kasvavad ala kaitse-eesmärgiks olevad taimeliigid (püst-linalehik, sile tondipea, kaunis kuldking, kuninga-kuuskjalg ja lõhnav käoraamat), samuti on seal nende taimede kasvukohaks olevad kooslused (puisniit ja Niitvälja madaloo). Lisaks selgitati püsielupaiga moodustamise vajadust ja inventuuride toimumisega seonduvat.</p>

Pärast selgitavate kirjade saatmist rohkem vastuväiteid ega ettepanekuid ei esitatud, v.a ███ maaüksuse omanik, kes aga enne menetluse lõppu müüs maa uuele omanikule, kellel püsielupaiga moodustamisele vastuväiteid pole olnud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EL õigusaktiga EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega aidata kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktile 255 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Niitvälja loodusala, mis hõlmab osaliselt Keila-Niitvälja püsielupaika. Seetõttu tuleb Keila-Niitvälja püsielupaigas tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Niitvälja loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 12, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade

nimekirja Euroopa Komisjoni 21. jaanuari 2021 rakendusotsusega (EL) 2021/158, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu neljateistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2021) 18 all, ELT L 51, 15.2.2021, lk 1—186).

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek lisada Niitvälja loodusala kaitse-eesmärkide hulka järgmised liigid: harilik kobarpea, kaunis kuldking ja püst-linalehik. Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Niitvälja loodusala piire ja hõlmata sinna Keila-Niitvälja püsielupaik terves ulatuses.

Niitvälja loodusala piiride muutmisel lisanduvad Natura 2000 võrgustiku alade hulka järgmised eramaa katastriüksused: Altpere, Tüüri, Põdrakanepi, Kopli, Surnumäe, Koplimesa, Tüüri 2, Vainu ja Tuhkru.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks Keila-Niitvälja püsielupaiga kaitse alla võtmise ettepanek ja väljatöötamise kavatsus. Avalikustamise jooksul ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 11 kohaselt sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Keila-Niitvälja püsielupaiga moodustamisega laekub maamaksu Keila linnale vähem 466 eurot aastas ja Lääne-Harjule laekub maamaksu vähem 110 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Oluliste looduskaitsealade kitsendustega eramaa riigi omandamise hind kujuneb Vabariigi Valitsuse 8. juuli 2004. a määruses nr 242²⁹ sätestatud väärtuse määramise aluste põhjal. Pärast Keila-Niitvälja kaitsealade taimeliikide püsielupaiga kaitse-eeskirja kinnitamist on püsielupaigas umbes 37 ha eraomandis olevaid kinnisasju, mille sihtotstarbelist kasutamist kaitsekord oluliselt piirab. Valdava osa oluliste kitsendustega eramaast moodustavad kinnistud, mille koosseisus on metsamaa (metsamaad on eramaal kokku ligikaudu 18 ha). Metsamaa kõlviku keskmine omandamishind arvestati 2018. ja 2019. aastal toimunud metsaga kinnistute riigi omandamistehingute põhjal, sealjuures võeti arvesse metsa koosseisu. Metsaga kinnistu koosseisus oleva muu maa kõlviku hindamisel arvestati keskmist maa maksustamishinda. Metsata kinnistud on püsielupaigas valdavalt soolad. Nende väärtuse

²⁹ „Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigi poolt omandamise ja ettepanekute menetlemise kord ning kriteeriumid, mille alusel loetakse ala kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks, ning kinnisasja väärtuse määramise kord ja alused”.

leidmisel lähtuti Maa-ameti iga-aastasest turu ülevaatest ja arvestati, et nende väärtus on umbes ¼ loodusliku rohumaa hinnast, kuivõrd soolade kasutamine on looduslike olude tõttu raskendatud³⁰. Kokkuvõtvalt on oluliste looduskaitsete kitsendustega eramaade riigile omandamise hinnanguline maksumus kuni 70 000 eurot. Tegemist on hüpoteetilise summaga, kuna maid omandatakse riigile maaomaniku taotluse alusel. Arvestades seni esitatud maade omandamise taotluste hulka on huvi maade riigile müümise vastu eeldatavalt tagasihoidlik. Omandamise tegelik hind kujuneb konkreetse kinnisasja olusid arvestava eksperdiarvamuse põhjal.

Maaeluministri 22. aprilli 2015. a määruse nr 39 „Natura 2000 erametsamaa toetus” alusel hüvitatakse erametsaomanikele väljaspool Natura 2000 alasid asuvate püsielupaikade sihtkaitsevööndites asuval erametsamaal looduskaitsete piirangute järgimist. Toetuse ühikumäär püsielupaiga sihtkaitsevööndis asuva metsaala ühe hektari kohta on 110 eurot kalendriaastas. Kavandatavatesse püsielupaikade sihtkaitsevööndisse jääb umbes 18 ha eraomandis olevat metsamaad. Seega on Keila-Niitvälja püsielupaiga kehtestamisel erametsatoetuste maksumus umbes 1980 eurot aastas.

Püsielupaiga kaitse alla võtmisega arvatakse kaitse alla 78,3 ha riigimetsa, sellest 12,1 ha oli juba varem kaitse all. 4,8 ha varem kaitse alla olnud riigimetsa on kavandatud kaitse alt välja arvata, sellest 0,9 ha moodustab küps või valmiv mets. Küpset või valmivat riigimetsa jääb planeeritavasse püsielupaika 4,7 ha, sellest 3,4 ha oli juba varem kaitse all.

Riigimetsa Majandamise Keskuse Harjumaa metskonna metsa majandamise kava kohaselt vähendab ühe hektari range kaitse majandusmetsa puidukasutuse tulu 116 eurot aastas. Arvestades lisanduvate piirangutega alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu, kus lähima kümne aasta jooksul oleks võimalik piirangute muutmiseta raiet teha, on planeeritava Keila-Niitvälja kaitsealuste taimeliikide püsielupaiga moodustamise tagajärjel saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi kogu kavandatavasse püsielupaika jäävat küpset või valmivat riigimetsa arvestades ligikaudu 46,4 eurot aastas. Keskkonnaagentuuri uuringu kohaselt jääb keskmiselt 40% raieküpsetel aladel väljastatud metsateatistest realiseerimata muudel põhjustel (ebasoodsad ilmastikuolud, puiduturu olukord jne).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks

³⁰ Maa-amet. (2019). Haritava maa 2019. aasta turuülevaade. Kättesaadav: https://www.maaamet.ee/sites/default/files/content-editors/kinnisvara/haritava_maa_turuulevaade_2019.pdf.

tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu (toimik nr 21-0303). Kõik ministeeriumid kooskõlastasid eelnõu märkusteta või vaikimisi.